

RECENZIOK

0445

BENCsik Péter

Rendőrség, politikai rendőrség Hódmezővásárhelyen 1944 után

Mint cseppben a tenger, úgy voltak jelen a korabeli jelenségek, tendenciák Hódmezővásárhely rendvédelmében. A szerző által leírtakban nyomon követhető az a folyamat, ahogyan a rendőrség a közbiztonság, a közrend öréből egyre inkább egy csoport, illetve politikai párt eszközzé silányodott, mely folyamat során a lakosság szolgálatától eljutott a lakosság terrorizálásáig. A tanulmányból egyértelműen kiderül, hogy a háborús büntettek felelősségre vonásának az álcájával miként izmosodott meg és vált mindenhatóvá a politikai rendőrség szerepét betöltő szervezet. Az írásból ízelítőt kaphat az olvasó arra vonatkozóan is, hogy a helyi rendvédelem egy politikai csoportosulás érdekében való kisajátítási folyamata milyen személyi következményekkel jár. Meghasonlottak az idealisták látva a kommunista hatalom lényegét, karriert futottak be a lelkiismeretlen és tudatlan gazemberek, mindezt pedig túrni volt kénytelen a permanens megfélemlítés alatt álló lakosság. A folyamat kezdetén még volt bizonyos hatása a helyzetre a különböző politikai csoportosulásoknak, az idő előre haladtával azonban — ahogyan a szalámi taktika nyomán az ellenzék gyengült a kommunisták pedig erősödtek — a kommunisták lényegében azt tehettek amit csak akartak. Az ő akaratuk helyi kivitelezőjévé vált a hódmezővásárhelyi rendőrség, mint ahogyan az egész országban is hasonló helyzet jött létre.

0446

ERNYES Mihály

Nyomozás, vizsgálat, vizsgálóbíró

A szerző a rendvédelem fontos részterületét fejlődéstörténetében vizsgálta. A keresztény magyar államalapításig terjedő történelmi visszapillantás keretében e tevékenység kezdeti helyzetét, majd formálódását mutatja be. A téma bővebb kifejtéséhez a polgári kor hajnalának a taglalásakor fog a szerző, mely a dualizmus időszakában teljeseedik ki. A dualizmus kora tekinthető azon időszaknak, amikor e szaktevékenység polgári értelemben vett szabályrendszere majd gyakorlata kialakult. A szabályozás elvei és nem ritkán gyakorlata is máig érvényes és követendő példát jelentenek. A szerző részletesen foglalkozik a nyomozati és a vizsgálati szak közötti különbséggel és azok eredetével, valamint mindkét szakban a rendőrhatalom, továbbá a vizsgálóbíró hatáskörével és teendőivel. Különös gondot fordít a szerző a vizsgálóbírói intézmény kialakulására, fejlődésére és a bűnügyek feltárása terén kifejtett szerepére. Ebből fakadóan pedig — bár a szerző a döntést az olvasóra bízta — egyértelműen kitapintható, hogy az alkotó számára a polgári magyar állam vizsgálóbírói intézménye szimpatikusabb mint a harmadik évezred elején hazánkban működő nyomozási bírói rendszer. Bizonyára hasznos volna, ha a szakemberek a fejlesztések során visszanyúlnának az elődeink tapasztalataihoz és a történelmi tapasztalatokat a jelenkor igényeivel összevetve szakmai viták nyomán kikristályosodó véleményeket hasznosítanának a jelenlegi rendszer alakítása során.

0447

PARÁDI Ákos

Bosznia-Hercegovina csendőrsége az Osztrák-Magyar Monarchia időszakában

Az Osztrák-Magyar Monarchia csendőr testületeinek a számát a térség területeinek közjogi helyzete határozta meg. Az Osztrák-Magyar Monarchia két társországában, azaz a Magyar Királyságban és az Osztrák-Császárságban egymástól függetlenül két csendőr testület működött a kormányok közvetlen irányításával, amely a belügyi tárcák által valósult meg. Mivel azonban Bosznia-Hercegovina egyik társországhoz sem tartozott, azonban a felügyeletét a két társország közösen látta el a közös pénzügyminiszter által, így Bosznia-Hercegovinában működött az Osztrák-Magyar Monarchia harmadik csendőrsége. A Magyar Királyi Csendőrségen belül azonban meg kell különböztetni az autonóm jelleggel működő horvát csendőrséget. A dualista állam három csendőrségének a szolgálati szabályzata, a szolgálati nyelve, az öltözéke eltérő volt ugyan, azonban e testületeket működtető számos alapelv azonos volt. Ide sorolható, hogy mindhárom szervezet kompetenciája a vidékre terjedt ki és mindhárom szervezet katonailag szervezett fegyveres őrtestület volt, a kiképzés jellege, továbbá a polgári közigazgatáshoz és a haderőhöz fűződő viszonya pedig azonos volt. A bosnyák csendőrség lényegében egy magyar csendőr kerületnek, illetve az osztrák örökös tartományok közül egy tartományi csendőrségnek felelt meg.

0448

RAVASZ István

A Magyar Királyi Honvédség karhatalmi alkalmazásának szabályozása a HORTHY-korban, császári és királyi előzményekkel

A magyar karhatalmi tevékenység vizsgált időszaka történetének a csapaterős karhatalmi tevékenységével foglalkozott a szerző művében. E tekintetben lényegében kontinuitás állapítható meg a dualizmus kori és a két világháború közötti Magyarország csapaterős karhatalmi tevékenysége és annak szabályozása tekintetében, bár kisebb eltérésektől nyilvánvalóan nem volt mentes a fejlődési folyamat. Az alkotásból egyértelműen kiderül, hogy a katonai karhatalom bevetésére a legvégső esetben kerülhetett sor. A korabeli magyar rendvédelmi testületek — a II. világháború időszakát leszámítva, amikor a háborús tapasztalatok nyomán a Magyar Királyi Csendőrség kötelékében karhatalmi zászlóaljkat hoztak létre az ellenséges diverziós cselekmények megállítására érdekében — lényegében nem is voltak alkalmasak jelentősebb karhatalmi erő létrehozására, hiszen Magyarországon egyedül a fővárosi rendőrség rendelkezett a két világháború közötti időszakban karhatalmi feladatok ellátására specializált század, majd zászlóalj erejű alakulattal. A csendőrség személyi állománya, a felszereltsége és kiképzettsége alapján ugyan alkalmas volt csapaterős karhatalmi teendő ellátására is, azonban a testület létszámából és diszlokációjából fakadóan gyakorlatilag csupán csekélyebb létszámú karhatalmi alakulat ideiglenes létrehozására volt alkalmas. Az alaphelyzet tehát a két világháború közötti időszakban is megegyezett a dualizmuskorival, nevezetesen a jelentősebb létszámot igénylő karhatalmi feladat ellátására egyértelműen a haderő volt a legalkalmasabb, így ezen teendőket is e szervezet látta el.

0449

SIMON F Nándor

A Belügyminisztérium szolgálati igazolványai 1953-1995

E szolgálati igazolványok fejlődéstörténete elválaszthatatlan a szervezet változásaitól és az előállítást megvalósító technológia fejlődésétől. 1953-ban egyesült a hírhedt Államvédelmi Hatóság a Belügyminisztériummal és a két szervezet egybeolvadásával jött létre a „Rendőrmisztérium”-nak becézett azon belügyi tárca, amely már a rend és biztonság érdekében Magyarországon működtetett szinte valamennyi testületet a fennhatóság alá vont. Ez fejeződött ki a szolgálati igazolványok időnként megújul formájában is. A szolgálati igazolványoknak — amellett, hogy a tulajdonosuk személyazonosítására is alkalmasnak kellett lenniük — igazolniuk kellett azt is, hogy a tulajdonosuk fegyver viselésére és intézkedésre jogosult volt vagy sem, illetve mely objektumba, vagy különleges területre (határsáv) léphetett be. Szolgálati igazolványok mérete és formája — a használhatóság ésszerű határain belül — dinamikusán változott, lényegében tükrözte az adott időszak belügyi tárcája vezetőségének az ízlésvilágát. A szolgálati igazolványok anyaga, mintázata pedig a technika fejlődésével változott követve a legmodernebb biztonsági eljárásokat. Az 1995-ben bevezetett műanyag alapú kártya formátumú szolgálati igazolvány új fejezetet nyitott a belügyi tárca szolgálati igazolványainak a történetében.

0450

VEDÓ Attila

A Magyar Királyi Csendőrség közlekedési szolgálati ágának kialakulása és fejlődése

Mivel a Magyar Királyi Csendőrség kompetenciája — a városok kivételével — Magyarország teljes területére kiterjedt, ezért az országon belüli távolsági közlekedéssel kapcsolatos rend fenntartásának a teendői is e testületre hárultak. Így jöttek létre a két világháború közötti időszakban fokozatosan a Magyar Királyi Csendőrség közlekedésrendészeti szakszolgálati ágai, azaz a vasúti csendőrség, a vízi csendőrség, a légi csendőrség és a közúti közlekedési csendőrség. A vizsgált időszakban ugyan még hiányzott a szakterminológiából a szolgálati ág kifejezés, azonban a szerző mégis ezt a terminus technicus-t használja a könnyebb érthetőség érdekében. A közúti közlekedési csendőrség feladatát a települések közötti közúti forgalom felügyelete alkotta. A csendőrségi közlekedési szakszolgálati ágak közül kétség kívül közúti közlekedési csendőrség volt a legerőteljesebb. E szolgálati ág a magyarországi motorizációval jött létre és fejlődött példamutató módon. A szerző nem csupán a szervezetet, hanem a járműparkot és a szolgálat ellátása során alkalmazott metodika lényegét is bemutatta alkotásában.

0451

ZEIDLER Sándor

Testőrségi rendfokozatok a polgári magyar állam időszakában

A látható rendfokozati rendszer az egységes egyenruha kialakítása nyomán keletkezett. A Kárpát-medencében először 1848-1849-es magyar forradalom és szabadságharc haderejében került sor szinte valamennyi katonai rendfokozatra kiterjedő rang jelölésére csikok formájában 1848 áprilisában. A császári haderőben 1849 tavaszától 1850 januárjáig vezették be valamennyi katonai rangra kiterjedően az egyenruhán a rendfokozatok látható jelölését a zubbony hajtókáján elhelyezett 1-3 hatágú csillaggal, amelyek alatti paszomány jelezte viselője hovatartozását. Ez a rangrendszer vált elfogadottá az Osztrák-Magyar Monarchiában, majd a két világháború közötti Magyar Királyságban is. A testőrségek, azaz a császár és király testőrségei valamint a koronaőrök továbbá a képviselőházi őrség is ezt a katonai rendfokozati rendszert viselte, mivel e testületek katonailag szervezett fegyveres őrtestületek voltak, amelyek személyi állományának a tagjai személyükben katonának minősültek, bár az egyenruházatuk a haderőben rendszeresített öltözéktől eltért, annál sokkal díszesebb volt. A testőrségek a szárazföldi haderőnem rendfokozati rendszerének a rangjait viselték. A testőrségi rangok elnevezése és megjelenési formája is azonos volt a haderőbelivel, azonban — a tiszti személyi állományú testőrségek esetében — a testőrök által viselt tiszti rendfokozatokat a haderőben lévő jóval magasabb rendfokozatokkal tekintették azonos szintűnek. A két világháború közötti időszakban ez a megkülönböztetés ugyan megszűnt, azonban a Magyar Királyi Csendőrség már nem csupán az öltözékében, hanem a rang jelölésének a formájában is eltért a szárazföldi katonai rangrendszer rangjainak jelölése során megszokottól, bár ezen eltérés minimális volt. A testőrségben ugyanis a rangrendszer rangjainak a jelölését megtoldották egy kisméretű gomb felhelyezésével. Emellett pedig a testőrök úgynevezett testőr válldísz is viseltek. E két formai elem ugyan a rangok jelöléséhez kapcsolódott, azonban nem jelölt konkrét rendfokozatot.